JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2027

Sosiaaliturva, sosiaalipalvelut ja järjestöjen toiminta

1. Sosiaalihuolto ja järjestöjen tuki on säilytettävä suomalaisen hyvinvointivaltion peruspilareina

- Sosiaalihuolto ja järjestöjen tuki turvaavat ihmisten työ- ja toimintakykyä, kriiseistä palautumista, vähentävät äkillisten ja odottamattomien hyvinvointiuhkien vaikutuksia.
- Palvelut lisäävät resilienssiä myös kansainvälisten kriisien kohdatessa.
- Palvelut myös ehkäisevät raskaampien palvelujen tarvetta ja vähentävät esimerkiksi terveydenhuollon kustannuksia.

- ***Suositukset: Sosiaalihuoltoon ja järjestötoimintaan suunnitellut leikkaukset tulisi perua kokonaan.*** *Leikkausten sijaan hyvinvointialueiden tulisi panostaa tutkimus- ja kehittämistoimintaan, tiedolla ohjaamiseen ja johtamiseen. Vaikuttavuustiedon avulla hyvinvointialueet voisivat ottaa parhaat ja vaikuttavimmat palvelut käyttöönsä.*

2. Sosiaalihuollon, sosiaaliturvan ja järjestöjen toimintoihin kohdistuvat leikkaukset ovat yhteisvaikutuksiltaan mittavia ja tulevat näkymään useamman sukupolven ajan

- Kansainvälisen ihmisoikeusjuridiikan mukaan ihmisten perusoikeuksien toteutumista heikentävät muutokset edellyttävät aina erityisen vahvoja perusteluja, joka esityksestä ei ilmene tarpeeksi painavasti (Suomen perustuslaki 731/1999; CESCR 1990).

- ***Suositukset: Mikäli ehdotettuja sosiaaliturvaan, sosiaalihuoltoon ja järjestötoimintaan kohdistuvia leikkauksia ei peruta, esityksen perusteluissa tulisi osoittaa nykyistä selkeämmin, miksi ehdotetut heikennykset ovat välttämättömiä, mitä vähemmän oikeuksia rajoittavia vaihtoehtoja on tarkasteltu ja miten muutosten kielteiset yhteisvaikutukset ehkäistään****. Tarkastelun perusteella on laadittava kansallinen suunnitelma toimenpiteineen leikkausten ja heikennysten yhteisvaikutusten ja niiden tuottamien yhteiskunnallisten vaurioiden hoitamiseksi.*

3. Hyvinvointialueiden ja sosiaalihuollon hajanaiset tietojärjestelmät ja niiden toimimattomuus vaikuttavuustiedon tuottamisessa vaikeuttaa hyvinvointialueiden tiedolla ohjaamista ja johtamista

- Vaikka järjestämislaki (612/2021) velvoittaa hyvinvointialueita perustamaan päätöksensä vaikuttavuustietoon, ei sitä käytännössä hyödynnetä.
- Vääristynyttä tilannetta ei oteta tarpeeksi huomioon valtion talousarviossa, vaan hyvinvointialueiden toimintaa pyritään ohjaamaan rahoitusmallilla, joka ei kannusta vaikuttavuuteen vaan palvelujen ja toimintojen karsimiseen.

- ***Suositukset: Vaikuttavuustiedon saatavuuteen hyvinvointialueiden tietojärjestelmistä ja järjestelmiin kirjattujen tietojen hyödyntämiseen tulisi panostaa vahvemmin valtion talousarviossa. Yhteistyöalueille tulisi asettaa kannusteet rakentaa integroitua tietopohjaa, yhtenäistää kirjaamiskäytäntöjä sekä kehittää tiedon tallentamiseen ja hyödyntämiseen liittyviä toimintamalleja.***

4. Suomessa on jo pitkään tunnistettu tarve vahvistaa sosiaalityön ja sosiaalihuollon tutkimusperustaa sekä kansallisia rakenteita, joiden avulla tutkittua tietoa tuotetaan ja hyödynnetään

- Sosiaalihuollon TKKI-toiminta on ehdoton edellytys korkeatasoisille ja vaikuttaville palveluille ja myös sille, että voimme tuotteistaa ja viedä palveluosaamista myös kansainvälisesti.

- ***Suositukset: Sosiaalihuollon TKKI-rakenteisiin, osaamiskeskusten rahoitukseen ja sosiaalihuollon ammattihenkilöiden yliopistollisen erikoistumiskoulutukseen suunnitellut leikkaukset tulisi perua kokonaan.*** *Sosiaalihuoltoon liittyvä tutkimus tarvitsee kattavat ja kansallisesti tuetut rakenteet luotettavan ja laadukkaan tutkimustiedon tuottamiseksi. Tämä mahdollistaa sen, että uudistusten vaikutuksia voidaan arvioida realistisesti sekä kehittää sosiaalihuollon palveluja vaikuttavalla ja eettisesti kestävällä tavalla. Tutkimusperustaisuus auttaa tunnistamaan toimivia ratkaisuja ja välttämään sellaisia käytäntöjä, joiden hyödyistä ei ole riittävää näyttöä.*

Yhteystiedot

Minna Kivipelto

YTT, dos, työelämäprofessori, sosiaalityö

Jyväskylän yliopisto

minna.m.kivipeltojyu.fi

Johanna Moilanen

Puheenjohtaja

Sosiaalityön tutkimuksen seura

johanna.moilanenhelsinki.fi